

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР МИНИСТРЛІГІ

«Қазгидромет» РМК

Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №11 (Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)

«20» мамырға 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «19» мамыр күні 21 сағаттан «20» мамыр күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 19.05.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Сагандыкова З.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Кизатова Д.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «20» мамырға
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (4-13 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүсітік-батыс желі 9-14 м/с, найзағай кезінде 15-20, екпіні 24-29 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 12-17 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 7-12 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-7 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүсітік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 10-15 градус жылы.
Теріскей Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-9 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүсітік-батыс желі 9-14, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 13-18 градус жылы.
Жетісу Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-5 мм), найзағай, бұршақ, дауыл. Оңтүсітік-батыс желі 9-14 м/с, найзағай кезінде 15-20, екпіні 24-29 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 17-22 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 2-7градус жылы, күндіз 10-15 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 18-23 градус жылы болады.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Күндіз кей жерлерде жаңбыр (1-3 мм), найзағай, бұршақ, дауыл болады. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, таңертең және күндіз кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, күндіз 18-23 градус жылы болады.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 4-9, күндіз 13-18 градус жылы.
Өгем жотасы	Өткінші жаңбыр (1-6 мм), найзағай, дауыл. Шығыстан жел соғады, күші 8-13, найзағай кезінде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 10-15, күндіз 17-22 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Кей жерлерде жаңбыр (0,0-5 мм). Күндіз кей жерлерде найзағай, бұршақ, дауыл, шаңды дауыл. Жел оңтүстік-шығыстан солтүстік-батысқа ауыспалы, күші түнде 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с, күндіз облыстың басым бөлігінде 15-20, екпіні 23 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 18-23 жылы.
Сауыр	Кей жерлерде жаңбыр (1-12 мм), найзағай. Жел оңтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, кей жерлерде 12, күндіз 8-13, кей жерлерде 18 жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), найзағай. Жел оңтүстік-батыстан 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жерлерде 15, күндіз 25-30, кей жерлерде 33 жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1-2 мм), найзағай. Жел оңтүстік-батыстан 9-14 түнде кей жерлерде 15 м/с. Ауа температурасы түнде 7-12, кей жерлерде 15, күндіз 25-30, кей жерлерде 22 жылы.

2022 жылғы 19 мамырдағы жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Кейбір өзендерде өткен жауын-шашын салдарынан су деңгейінің көтерілгені байқалды: Кіші Алматы ө. – Медеу ГБ-і, Үлкен Алматы ө. – көлден 1.1 км жоғарыдағы ГБ-і және Терісбұтақ ө. – Устье ГБ-і 1 см-ге; Бұтақ ө. – Бұтақ ГБ-і және Проходная ө. - Устье ГБ-і 2 см-ге; Есік ө. – Есік ГБ-і 3 см-ге; Кіші Алматы ө. – Алматы қ. ГБ-і 4 см-ге; Түрген ө. – Таутүрген ГБ-і 10 см-ге. Таудағы температуралық фон төмендеп, 3-19°C аралығында сақталады.

**Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "19" мамырға**

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м ³ /с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лайлылық
				Макс. 18.05	Мин. 19.05	08 сағ. 19.05	Күн. 18.05	Түн. 19.05	Орт. 18.05	08 сағ. 19.05	Орт. 18.05	Макс. 18.05	08 сағ. 19.05		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	11.1	3.0		1.2	5.2							*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			3.0			255	254			0	*	
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			5.0			606	606	0.45	0.45	0.45	0	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	18.5	6.2			7.0							*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			10.0			256	256	0.77	0.77	0.77	0	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			12.0			101	102				+1	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			11.0			55	55				0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			12.0		4.0	187	190	1.42	1.53	1.77	+4	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			13.0		4.0	250	252				+2	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			6.0			305	305	0.84	0.97	0.83	+1	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			11.0			278	278				0	*
12	Кұмбел	Устье ГБ	2150			9.0		5.0	65	65				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			11.0			272	272	1.06	1.16	1.09	+2	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			11.0		5.0	213	213	0.99	1.01	1.01	+1	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			14.0		2.0	274	273	3.34	3.43	3.25	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			12.0		4.0	95	106	2.91	3.02	5.74	+10	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			13.0		5.0	202	203				+3	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			13.0		5.0	301	301				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	14.9	3.7		1.2	6.7	-78	-84				-8	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«20» мамырға 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Солтүстік экспозицияның беткейлерінде маусымдық қар сызығы 2900 м биіктікте, солтүстік-шығыс экспозицияның беткейлерінде 3100 м биіктікте орналасқан. Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Орта тау аймағында топырақтың алдын-ала ылғалдануы артты. Күндіз кей жерлерде 4,0-ден 13,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Күнгей Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде 1,0-ден 7,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді.
	Теріскей Алатау	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде 1,0-ден 9,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді.
	Жетісу Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде 1,0-ден 5,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Күндіз кей жерлерде 1,0-ден 3,0 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай, бұршақ. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Қысқа мерзімді жаңбыр 1-ден 6 мм-ге дейін, найзағай.
	Өгем жотасы	Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Кей жерлерде 5 мм-ге дейін жаңбыр. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді.
Шығыс Қазақстан	Тарбағатай	Түнде кей жерлерде 2 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.
	Сауыр	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Кей жерлерде 1-ден 12 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай. Мұндай жауын-шашынның түсуі селдің пайда болуына әкелмейді.
	Қазақстандық Алтай	Биік таулы аймақта қар жамылғысының еруі жалғасуда. Түнде кей жерлерде 2 мм-ге дейін жаңбыр, найзағай. Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисінің селін қалыптастыруға ықпал етпейді.

* Сел болжамы үшін қажетті ақпараттың шынайылығының артуына қарай кеңес берулер сел қауіптілігінің деңгейі туралы мәліметтерді қамтитын болжамдармен алмастырылады (Мысалы Кіші және Үлкен Алматы өзендерінің алаптары).

!!! Ескерту: Сел қауіпті ауданда өзін-өзі ұстау ережесін сақтау (6 Қосымша)

Сел қауіптілігінің деңгейлері

Сел қауіптілігінің деңгейлері	Сел қауіптілігінің деңгейін анықтайтын факторлар	Сел үдерісінің даму ықтималдылығы	Қауіптілік дәрежесі	Қорғау шаралары
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығының жоғары мәндері</p>	<p>Негізгі өзен аңғарында сел үдерісінің даму ықтималдығының жоғары болуы және негізінен таудан шыға берісте сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында және таулардан шыға берісте орналасқан халық пен шаруашылық объектілері үшін үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Маусымдық қар сызығы жағдайының, ауа температурасының, топырақ ылғалдылығының, жауын-шашын қарқындылығының олардың ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен болған кездегі жоғары мәндері</p>	<p>Селдің негізгі өзен аңғарына шығу ықтималдығы жоғары және онда сел массасының шөгуі</p>	<p>Өзен аңғарында орналасқан халық пен шаруашылық объектілеріне үлкен қауіп</p>	<p>Халықты, мемлекеттік және шаруашылық басқару органдарын құлақтандыру</p>
	<p>Ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, жауын-шашынның қарқындылығы мен ұзақтығы салыстырмалы түрде төмен</p>	<p>Селдің пайда болу ықтималдығы шамалы</p>	<p>Сел пайда болу аймағындағы адамдар үшін қауіп</p>	<p>Сел қаупі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтау, «Абайлаңыз, сел қауіптілігі бар телім» ескерту қалқандарын назарға алу</p>
	<p>Төмен ауа температурасы, топырақтың ылғалдылығы, сұйық жауын-шашынның болмауы</p>	<p>Селдің қалыптасу жағдайлары жоқ</p>	<p>Қауіптілік жоқ</p>	

Сел қауіптілігінің белгілері және сел қауіптілігі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

Тауларға баруды және тауда болуды жоспарлау кезінде ауа райы болжамын ескеру және дауылды ескертулерді қадағалау, сұрапыл апат қауіптілігіне уақытылы әрекет ету қажет.

Сел ағынының тереңдігі 40-50 м жетуі мүмкін, ағынның қозғалу жылдамдығы-5-10 м/с және одан жоғары (жекелеген жағдайларда 15-20 м/с дейін) болады. Егер адам сел тасқынына түссе, өлімге алып келуі сөзсіз, сондықтан қауіпсіздік шараларын сақтау ерекше мәнге ие болады.

Күшті жауын-шашынның түсуінен туындаған сел қаупінің белгілері

- ✓ Өзендегі судың шығыны мен лайлылығының күрт артуы.
- ✓ Өзен арнасының жоғарғы бөлігінде балшық шаңы бұлтының және гүрілдің пайда болуы.
- ✓ Селге жақын жерде топырақ беткейін шайқау.

Сел қаупі бар аймақта өзін-өзі ұстау ережелері

- ✓ Өзен арнасына, құрғақ арнаға және көл бөгетіне жақын жерде демалуға және шатырлы лагерь құруға болмайды.
- ✓ Бақылаушыны алға қойыңыз, сонда ол алда не болып жатқанын көреді және төнген қауіп туралы ескертеді, сонымен қатар өзеннен су алуға барғанда.
- ✓ Сұйық жауын-шашынның қарқынды түсуі және сел қауіптілігінің басқа да белгілері кезінде өзен арнасынан (жайылмасынан), құрғақ арнадан алыстау және аңғардың баурайы бойынша 40-50 м жоғары көтерілу.
- ✓ Сел өткен кезде одан өзен арнасының бойымен қашуға болмайды, аңғардың баурайы бойымен 40-50 м жоғары көтерілу керек (сел тасқынынан тастар ұшуы мүмкін).
- ✓ Тік жартастар мен тік беткейлердің астында тоқтамаңыз (топырақ беткейінің шайқалуынан, сел жақын жерде, құламалар мен тастың түсуі болуы мүмкін).
- ✓ Сел өткеннен кейін өзен арнасына түспеу, өйткені арнада сел қайта қалыптасу мүмкін.
- ✓ Сел жүріп өткеннен соң беткейлердің сырғуынан, үзілген немесе салбырап тұрған электр сымдарынан, бүлінген газ магистралынан абай болған жөн.